מפניני הפרשה - מאמר

קורבן תודה - חמץ ומצה

על הפסוק בתהלים פרק נ' "זובח תודה יכבדנני..." לגבי המילה "יכבדנני" הכתובה ב 'נ' כפולה, מובא במדרש ויקרא רבה פרשת צו: "...זובח חטאת זובח אשם אין כתיב כאן, אלא זובח תודה למה? חטאת באה על חטא, ואשם בא על חטא, תודה אינה באה על חטא - אם על תודה יקריבנו".

בקורבן תודה מביאים גם לחמים והם מנחות ככל המנחות, אלא שכל המנחות באות מצה, מלבד מנחת שתי הלחם בחג שבועות שבא חמץ, ואילו לחמי תודה באים חלקם חמץ וחלקם מצה, כפי שמובא בפרשתנו: "אם על תודה יקריבנו והקריב על זבח התודה חלות מצות בלולות בשמן... על חלות לחם חמץ יקריב קורבנו..." (פרק ז' יב' וג').

המצה מסמלת את הגאולה והישועה, כמו המצה של פסח, וכתב בסדר רב עמרם גאון סדר פסח לגבי המצה: "מצה זו, שאנו אוכלים על שום מה. על שום שלא הספיק בצקם של אבותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא וגאלם מיד, שנאמר: ויאפו את הבצק..." ואילו החמץ מסמל את הצרות והשעבוד, כמו שכתוב בתהלים פרק עד' - ד': "אלוקי פלני מיד רשע, מכף מעוול וחומץ".

במובן המוסרי המצה מרמזת על הענווה, בלי הגבות ובלי התנשאות, ואילו החמץ מרמז על גסות הרוח, כדרך העיסה שנתחמצה ומתנשאת ועולה, ובשעת ביעור החמץ אנו אומרים ב 'יהי רצון': "כשם שאני מבער את החמץ...את רוח הטומאה תעביר מן הארץ ואת יצרנו הרע תעבירהו..."

והנה ידוע שארבעה צריכים להודות, כמו שמובא במסכת ברכות נד: "אמר רב יהודה אמר רב: ארבעה צריכים להודות - יורדי הים, הולכי מדברות, ומי שהיה חולה ונתרפא, ומי שהיה חבוש בבית האסורים, ויצא. והם צריכים להביא קורבן תודה ועליהם נאמר בתהלים קז': "יודו לה' חסדו". אם כן יוצא שקורבן תודה מביאים כשעברו על האדם שני דברים: צרה וישועה – "ויזעקו אל ה' בצר להם ממצוקותיהם יושיעם..."

לכן בקורבן התודה מביאים חמץ ומצה. חמץ – לרמוז על הצרה שעברה על מביא הקורבן, ומצה – לרמוז על הנס שקרה. ולמעשה אפשר לומר: חמץ – בשביל החטא שבגללו באה הצרה, ומצה – בשביל התעוררות התשובה.

במקום קורבן תודה, אנו מברכים היום ברכת "הגומל", ועניין זה מצוי ורמוז בנוסח הברכה: "הגומל לחייבים טובות..." אנו מזכירים בברכה שני דברים: "חייבים" ו "טובות". "חייבים" – לרמוז על הצרה, שבאה בודאי בגלל חובה וחטא. "טובות" – בשביל הישובה שבאה בודאי בגלל זכות ותשובה.

ובקורבן התודה, "חייבים" – כנגד לחמי החמץ שבקורבן התודה, ו "טובות" – כנגד המצה שבקורבן התודה.

אזכרת הישועה בקורבן התודה ברורה ופשוטה, אולם מדוע מזכירים גם את החטא. נראה לומר שבהזכרת החטא מודגש הנס - למרות שהאדם חטא ככל זאת נושע. וגם הדגשת חסדו הגדול של הקב"ה איתנו שפתח לנו שערי תשובה, בזכותם נמחק החטא והאדם זוכה לישועה. וזו כוונת המדרש "זובח תודה יכבדנני..." הכתובה ב 'נ' כפולה, כלומר האדם מברך את ה' פעמיים: גם על החמץ וגם על המצה- גם על החובה וגם על הטובה. אבל נראה שיש בה מסר חשוב ביותר, אותו צריך מביא הקורבן לזכור: החמץ המסמל גאווה הוא הגורם לחטא ומצה מסמלת ענווה שבזכותה מגיעה לאדם הישועה.

בין אדם לחבירו

תלמיד חכם, רב וכל מרצה שהוזמן לשאת דברים או למסור שיעור או הרצאה לציבור חייב להקפיד על לו"ז ולעמוד בזמן שהוקצב לו, הן כדי למנוע טורח ציבור והן כדי לא "לגזול" מזמנם של רבנים / מרצים אחרים.

כששומע אדם דרשה והוא כבר יודע חלק ממנה, לא יקפוץ להיכנס לתוך דברי הדרשן ולומר: שמעתי את זה כבר! וכדומה, אלא ישמע וישתוק, וכן לא ינסה לעזור לו בכמה קטעים וכיוצא בזה, שבכך פוגע הוא בדרשן ובנוסף לכך מפריע הוא לאחרים להתרכז.

שואל ומשיב

שאלה: מהי משמעות החירות אותה מזכירים בתפילות שבימי הפסח?

תשובה: טרם שנשיב על שאלתה זו, ננסה להשיב לשאלה: מדוע היה צריך עם ישראל לפני הופעתו כעם להשתעבד באופן נורא כל כך במצרים?

הסברים רבים נאמרו בזה, ונראה שההסבר הפשוט הוא, מפני שייעודו של עם ישראל לתקן את העולם מבחינה מוסרית, וכדי שיוכל לעשות זאת עליו להכיר באופן מוחשי את הסבל והכאב שיכול אדם לגרום לזולתו.

וכן מצאנו בכמה וכמה מקומות בתורה, שכאשר התורה מצווה על עניינים שבין אדם לחבירו, היא מזכירה את ניסיוננו במצרים, ומהם: "**וְגֵר לֹא תִלְחָץ, וְאַתֶּם יְדַעְתֶּם אֶת נֶפֶשׁ הַגֵּר, כִּי גֵרִים הֱיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם**" (**שמות פרק כג' ט'**). **וכן נאמר**: "**וְכִי יָגוּר אִתְּךָ גֵּר בְּאַרְצְכֶם לֹא תונו אֹתוֹ. כְּאֶזְרָח מִכֶּם יִהְיֶה לָכֶם הַגֵּר אֲשֶׁר יָגוּר אִתְּכֶם וְאָהַבְתָּ לוֹ כָּמוֹךָ, כִּי גֵרִים הֱיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם אֲנִי ה' אֱלֹהֵיכֶם**". (**ויקרא פרק יט', לג-לד**).

כן אמרו חז"ל בירושלמי במסכת ראש השנה פרק ג' הלכה ה' שלפני שהתחיל הקב"ה להכות את המצרים אמר למשה לצוות את ישראל על מצוות שילוח עבדים, מדוע? כדי שעוד לפני שישתחררו ממצרים יקבלו על עצמם, שכאשר יהיו הם עצמם בני חורין ויהיו להם עבדים, לא יתעמרו בהם, ואחר שש שנים ישלחום לחופשי ויעניקו להם מתנות בנדיבות (ירושלמי ר"ה ג, ה).

אכן דבר מופלא אירע ביציאת מצרים, שהרי כל העמים שבעולם בשעה שהם מצליחים לגבור על משעבדיהם, מתגאים הם והופכים את עצמם למשעבדים לאדוניהם לשעבר. ואילו ישראל, גם אחר שהמצרים הוכו לגמרי, לא ניסו לגבור עליהם ולשעבדם אלא רק לצאת לחירות, ולמעשה זו הפעם הראשונה שהרעיון המוסרי של חירות האדם נתגלה בעולם.

על שם זה נקרא חג הפסח חג החירות, ועל כן תיקנו לנו חז"ל לומר בנוסח התפילה – "זמן חירותנו", ונראה לומר שלא בכדי הוא הראשון לרגלים, שבו הונה היסוד לחירותו של האדם, וממילא לאחריותו המוסרית על כל מעשה שהוא עושה כיחיד וכחלק מחברה. עוד יתכן לומר שלכן היו מונים את שנות המלכים מחודש ניסן, כדי שרעיון החירות יהיה בתשתית מלכות ישראל.

מפניני הפרשה - רעיון

ניסים גלויים וניסים נסתרים מהשמים

כתב בספר החינוך מצווה קל"ב: "**ידוע הדבר ביננו ואצל כל חכם כי ניסים גדולים אשר יעשה האל אל בני האדם בטובו הגדול יעשה דרך סתר. ונראים הענייניים נעשים קצת כאילו הם בדרכי הטבע ממש או בקרוב לטבע... המשכילים יבינו כי עניין סתר זה למעלת האדון ושפלות המקבל. מזה העניין ציוונו להבעיר אש במזבח אעפ"י ששם יורד אש מן השמים כדי להסתיר הנס לפי הדומה שהאש יורדת לא הייתה נראית בירידתה מן הטעם שאמרנו**"...

מדוע לדעת בעל החינוך הסתרת הנס היא - למעלת האדון ושפלות המקבל?! נראה להסביר, על פי הגמרא ברכות דף כ. "**אמר ליה רב פפא לאביי מאי שנא ראשונים דאתרחיש להו ניסא?** פרוש: במה היו שונים חכמים ראשונים שהתרחשו להם נסים? בהמשך אומרת הגמרא: **קמאי** פרוש: הדורות הראשונים, **הוו קא מסרי נפשייהו אקדושת ה'**, **אנו לא מסרינן נפשין על קדושת ה'**" פירוש: היו מוסרים את עצמם על קדושת ה', ואנו לא מוסרים.

מכאן למדים שכדי לזכות בניסים חובה להיות נכונים ל"מסירות נפש". המדובר בגמרא הוא בזכיה בנסים גלויים, שהרי מספרת שם הגמרא על ר' יהודה שמיד עם הורדת נעלו כאשר הכריז על תענית ירד מטר. ייתכן שזו הכוונה בחינוך שכתב בגלל שפלות המקבל, פירושו חוסר במסירות נפש שחסרה בנו.

להלן דברי הרמב"ן בעניין זה: "**מן הנסים הגדולים והמפורסמים, אדם מודה בניסים הנסתרים שהם יסוד התורה כולה שאין לאדם חלק בתורת משה עד שנאמין בכל דבריו ומקרינו שכולם ניסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם, בין ברבים בין ביחיד**" - היוצא לפי דברי הרמב"ן שהניסים הגלויים הם הוכחה על קיום ניסים נסתרים ובעצם כל מקרי אדם נסים אין בהם טבע כלל".



נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

יוסף בן רבקה עלישיוב ז"ל — רס"ר גלעד בן ושרית אלמליה הי"ד

ר' אבישי בן דבורה הכהן ע"ה — ויקטור בן שרינה תמאם ע"ה

ברוך בן מרים מזרחי ז"ל והי"ד — אברהם בן מסעודה מאירי ז"ל

אברהם בן עלו אדרי ז"ל — ישראל בן רבקה ובנימין אהרון ז"ל

נר ה' נשמת אדם, גיליון זה מוקדש לעילוי נשמת:

הרב אבירם אברהם בן זיוה חריב ז"ל הי"ד

הנירטה חסיה בת בתיה אורבך ז"ל — רבקה בת שרה אורה חוברה ז"ל

זאגי בת סטארה גורי ז"ל — אסתר (איבון) בת שמחה כהן ע"ה

חנה שלום בת עובדיה ומרים טיירי ע"ה

בס"ד יג' לחודש ניסן ה'תשפ"ה
שנה שלושים ואחת גיליון מספר 27
יוצא לאור על ידי שמעון בוחניק
רב קהילה בישוב חשמונאים

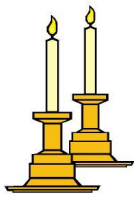
קול ששון

פרסומים תורניים
בהלכה, הגות, אגדה ופרשת שבוע
ע"ש ששון בן שמחה לבית בוחניק ז"ל

שבת קודש
פרשת צו
ערב פסח - שבת הגדול
מפטירים
"וערבה לה' מנחת יהודה"
(מלאכי פרק ג' – ד')

חשמונאים (שעון קיץ)

כניסת השבת:	18:48
יציאת השבת:	19:46
זמן רבנו תם:	20:21



מהלכות חול המועד על פי שו"ע סימן תקלא' עד תקמו' ופוסקים אחרונים

הקדמה

ימי חול המועד נקראו בתורה "**מקראי קודש**" שנאמר (ויקרא פרק כג'): "**דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם מוֹעֲדֵי ה' אֲשֶׁר תִּקְרְאוּ אֹתָם מִקְרָאֵי קֹדֶשׁ אֵלֶּה הֵם מוֹעֲדָי**" ימי חול המועד מיוחדים משתי בחינות:

א. מלאכות האסורות בו.
ב. כבודם במאכלים מיוחדים ובגדים נאים.

מלאכות האסורות

המלאכות האסורות בחול המועד, יש דעות בין הפוסקים הראשונים. יש שסוברים שאיסורם הוא מדברי סופרים מפני שבתורה נקראו "**מקראי קודש**" והם זמן הגיגה בבית המקדש לפיכך אסרום חכמים בעשיית מלאכה, כדי שלא יהיו כשאר ימות החול שאין בהן קדושה כלל. ומכל מקום לא החמירו בהם כיום טוב ממש והקילו בחמשה דברים.

לעומתם, הרבה פוסקים סוברים שאיסורי המלאכה הם מן התורה. וזה שהקילו בחמישה דברים הוא על פי הרשות שניתנה לחכמים מהתורה במלאכת חול המועד לפי צורך העניין להתיר. מלאכות המותרות בחול המועד הם חמשה.

- דבר האבד אם לא יעשנו עתה.
- צרכי המועד לצורך אוכל נפש מותר אפילו מעשה אומן, אבל שאר צורכי מועד דווקא מעשה הדיוט.
- בשביל פועל שאין לו מה לאכול.
- צרכי רבים.
- מעשה הדיוט אפילו ליחיד.

מאוד יש ליזהר שלא להקל יותר ממה שהתירו חכמים, מפני שאמרו חז"ל המבזה את המועדות - דהיינו שעושה בהן מלאכה- כאילו עובד עכו"ם.

כבודם במאכלים מיוחדים ובגדים נאים

כדי להקנות לימי חול המועד צביון מיוחד של קדושה, צריך לכבדם כדלהלן:

- מאכל ובמשתה.
- כסות נקיה.
- לא לנהוג בהן מנהג חול.
- אף שאין חייבים בזה יש שנהגו לאכול פת דווקא.

מקום שנהגו להקל אפילו בדבר שאינו אבד ובא חכם ואסר להם וכדי לגדור גר אסר אפילו דבר האבד אין לחכם אחר להתיר להם.

הובא בירושלמי שרבי אבא בר ממל אמר - אילו היה מי שימנה עמי התרתי שיהיו עושין מלאכה בחול המועד [והיינו מקח וממכר וכדומה דבר שאינו מלאכה גמורה] כלום אסור לעשות מלאכה אלא כדי שיהו אוכלין ושותין ויגעין בתורה ועכשיו אוכלין ושותין ופוחזין.

על כך כתב הכל בו - נראה מזה שאיסור גדול יש בשחוק מופרז יותר ממלאכה, מפני שכוונת ה' יתברך בנתינת המועד הייתה כדי להדבק ביראתו ואהבתו ולעסוק בתורתו התמימה.

פרטי הלכות

א. כל המלאכות שהם לצורך המועד, כשעושים אותם האומנים יש לעשותם בצנעא. אפילו שהם לצורך המועד. במה דברים אמורים, במין מלאכה שאינו מוכה לרואה שהיא לצורך המועד, אבל אם ניכר שהיא לצורך המועד מותר אפילו בפרהסיא. (שו"ע ומשנה ברורה)

ב. מלאכת דבר האבד, כלומר מלאכה שאם לא יעשו אותה עכשיו, האדם יבוא לידי הפסד ממשי, מותר לעשותו בחול המועד בלא שינוי. לכן מותר להשקות את הגינה, מפני שאם לא ישקה יבא להפסד. אבל להשביחה יותר, אסור להשקותה. (מרן בשו"ע ומשנה ברורה)

ג. צרכי רבים מותר לעשותה בחול המועד, כגון לתקן הדרכים ולהסיר מהם מכשלות, לתקן המקוואות וכדומה. ומותר אפילו ביוונו מלאכתם במועד וגם בפרהסיא ובטורח גדול. הסיבה לכך שהתירו אפילו אם ביוונו את מלאכתם לחול המועד היא, מפני שכל צרכי רבים אינם נגמרים אלא בשעה שהם בטלים כולם ומתחברים יחד ואם לא יעשו עכשיו יתבטל הדבר. ודווקא צרכי רבים כאלו, שהם צריכים לגוף האדם, אבל שאר צרכי רבים כגון בנין בית כנסת אסור לעשות במועד, והוא הדין לשאר צרכי מצווה. (מרן בשו"ע ורמ"א ומשנה ברורה)

ד. מותר למכונאי מקצועי לתקן אפילו על ידי מעשה אומן כל תיקון שנדרש באוטובוסים ציבוריים, או במכוניות העומדות לשרות הציבור או משאיות וכדומה העומדות לאוכל נפש ושאר צורכי המועד - מכונאי העושה זאת רשאי לקבל שכר על עבודתו.

ה. מכוניות פרטיות אין לתקנם על ידיה מעשה אומן, אלא אם צריך אותה לצורכי המועד, כשאין דרך אחרת.

ו. תיקון מכונית שהוא מעשה הדיוט ולא צריך אומן לעשותו, כגון החלפת תקר בגלגל ותיקונו. החלפת מנורה, פיוז וכדומה, מותר לבצעו בחול המועד אפילו לצורך יחיד, כגון לצורך טיול, וכן מותר לנקות את המכונית ולייפותה, כשאין בזה טרחה יתרה.

ז. חז"ל גזרו שאין מכבסים במועד, אפילו לצורך המועד. הסיבה לגזירתם היא כדי לאלץ את האדם שיכבס בגדיו מערב יו"ט לצורך יו"ט ולא יכנס למועד כשהוא מנוול.

ח. יש דברים שמותר לכבסם כגון מטפחות הידיים, מפני שדרכם להתלכלך תיכף ואם כן אפילו אם היה מכבסן מערב יו"ט היו הוזרים ומתלכלכים, בגדי קטנים שמתלכלכים הרבה, ומי שאין לו אלא חלוק אחד. הדברים המותרים בכיבום מותר לכבסם כדרכם ובפרהסיא, אך לא יכבסו רק הצריך להן. (מרן בשו"ע רמ"א ומשנה ברורה)

פינת העורך

"**זאת תורת העולה**..." (פרק ו' – ב') כתב ה"בן איש חי", שפסוק זה רומז כאן לתורה הקדושה, שנקראת "עולה", מפני שכבודה עולה בכל דור ודור. שבכל דור מתחזקת אמיתת ונצחיות התורה. כל הדתות האידיאולוגיות וכל התיאוריות מתנפצות ומתבטלות, ודת האמת קיימת, כמו שנאמר: "**שפת אמת תיכון לעד, ועד ארגיעה** (רגע אחד) **לשון שקר**". וזהו שנאמר "**צו את אהרן...זאת תורת העולה**" - אין צו אלא לשון זירוז, לזרז ללומדה!

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לנתנאל ויסכה שורתי הי"ו ולכל בני משפחותיהם הי"ו לרגל הולדת בנם יהודה הי"ו (נכד לזרובבל שרעבי הי"ו) והכנסתו בעיתו בבריתו של אברהם אבינו ע"ה.
יהי רצון שתזכו לגדלו עם כל יוצאי חלציכם באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

ברכות מכל הלב

ברכות מעומק הלב וברכת מזל טוב לעדינה ולגלעד הרפז הי"ו ולכל משפחותיהם, לרגל הולדת בתם אביגיל אסתר הי"ו - נכדה לחיים ושרה פורסט הי"ו.
יהי רצון שתזכו לגדלה עם כל יוצאי חלציכם באושר, שמחה ונחת לאהבת תורה ויראת שמים, וימצאו חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם.

אסוקי שמעתתא אליבא דהלכתא

"שונה הלכות" – הלכה ומקורה

להוציא אחרים בברכה ראשונה ואחרונה (ה')

פסיקה להלכה בשו"ע

מרן פסק להלכה בשו"ע בסימן ריג' סעיף א' כנוסחה הראשונה שבגמרא וכדעת רבי יוחנן, וכן פסק שבימינו ישיבה יחד, היא כמו היסבה בזמנם. והיא מהווה גילוי דעת של שיתוף באכילה יחד, ושהאוכלים מתכוונים לצאת ידי חובה בברכה שאחד מברך. למעשה יוצא שכיום אין הבדל לעניין זה בין לחם ויין לשאר מאכלים או משקים. אבל הרמ"א כתב בהגה שלהלכה פוסקים כמו הראב"ד כרבי יוחנן עפ"י הנוסחה הראשונה, ולכן כיום באכילת פירות וכדומה, גם אם יושבים יחד, כל אחד מברך לעצמו.

סיכום

על אכילת כל פירות ושאר מאכלים דברים, חוץ מפת ויין, אם היו האוכלים שנים או יותר, אחד מברך פוטר אותם, ואפילו עדיף היה לעשות כך גם אם הם יודעים לברך, משום ברוב עם הדרת מלך. אבל בפועל המנהג הוא שכל אחד מברך לעצמו, זאת היות ולא מצוי שכל אחד ישמע את הברכה בכוונה מחבירו, ונוהגים שרק בקידוש והבדלה אחד מוציא לכולם, אפילו אם הקידוש או ההבדלה בעמידה משום עמידה זו היא כקביעות.

שישמע את הברכה יכוון לצאת והמברך יכווין להוציא

פסיקה להלכה בשו"ע

בסימן ריג' בסעיף ג', הדגיש שכדי לצאת ידי חובה בשמיעת הברכה מאחר, חוץ משמיעת כל הברכה מפי המברך מתחילתה ועד סופה, צריך גם לכוון לצאת ידי חובה, ושהמברך יכווין להוציאם ידי חובתם.

"אין יוצא ידי חובתו בשמיעת הברכה, אפילו יענה אמן, אלא אם כן, ששמעו מתחילתה ועד סופה ונתכוין לצאת בה ידי חובתו והמברך נתכוין גם כן להוציאו ידי חובתו".

משנה ברורה

משנה ברורה בס"ק יט' הדגיש ששמיעה – כולל המילה הראשונה "ברוך", נראה שהדגשתו היא משום שמצוי שמילה זו נבלעת ולא שומעים אותה.

כף החיים

בספר כף החיים בסימן ריג' ס"ק א' מסכם את התנאים הנדרש כדי לצאת ידי חובת ברכה ע"י ברכת חבירו: **"כשאחד מברך וחבירו שומע ומתכוון לצאת ידי חובתו והמברך גם כן כיון להוציאו והוא שומע הברכה מתחלה ועד סוף אז פטור ויוצא בברכת חבירו".**

שו"ת יביע אומר

בשו"ת יביע אומר חלק ח' - אורח חיים סימן כד' דן בשאלה - מי שהקשיב לברכת השני, כדי לצאת ידי חובה, והמברך כיוון להוציאו ידי חובה, האם רשאי לחזור ולברך באותה אכילה לעצמו. ובאות ז' מסקנתו שאינו רשאי לעשות זאת ואם עושה כן, הריהו עובר על איסור ברכה לבטלה. אבל אם לא ענה אמן ונמלך בדעתו שלא לאכול, או לחזור ולברך, רשאי לעשות כן.

פסקי תשובות

כן כתב בספר פסקי תשובות בסימן ריג' אות א', והוסיף שהמברך כדי להוציאו ידי חובה, בירך שלא כהוגן, רשאי הוא לחזור ולברך לעצמו כהוגן, מפני שדעתו של האדם היא לצאת ידי חובת הברכה בשלימות מירבית.

עוד כתב שכשיוצא ידי חובת ברכה על ידי שמיעתה מאחר, לא יענה ברוך הוא וברך שמו, אך אין זה מעכב.

ילקוט יוסף

בספר ילקוט יוסף סימן רטו' סעיף ו', המליץ על המנהג לענות ברוך הוא וברוך שמו בשמיעת שם ה' בברכה.

אולם בסימן קסז' סעיף ה' כתב שאין לומר "ברוך הוא וברוך שמו", כאשר אדם יוצא ידי חובת הברכה בשמיעתה מאדם אחר.

שו"ת יחוה דעת

בשו"ת יחוה דעת חלק ג' סימן נד' דן בשאלה: אדם השומע מקרא מגילה בבית הכנסת מפי שליח צבור הקורא את המגילה ברם קול, האם יוצא ידי חובת מקרא מגילה? בתשובתו כתב שבאמת שלפי דברי מומחים הבקיאים בטכניקה של החשמל, הקול הנשמע למאזינים דרך הטלפון או הרם קול, אינו קולו של המדבר עצמו, אלא הוא קול אחר הבא על ידי זרם חשמלי באמצעות ממברנא, וממילא אין כאן שמיעת מקרא מגילה מאדם בר חיובא ורק מי שיכול לשמוע את המגילה גם ללא הרמקול יוצא ידי חובה.

"בסיכום: השומעים מקרא מגילה דרך הרם קול, וכן דרך הרדיו (בשידור ישיר), אינם יוצאים ידי חובת מצות מקרא מגילה, אולם היושבים סמוך אל הש"ץ הקורא את המגילה דרך הרם קול, שאף בלעדי הרם - קול היו שומעים היטב את קריאת המגילה מפי השליח צבור, יוצאים ידי חובתם".

פסקי תשובות

וכן כתב בספר פסקי תשובות סימן קצג', אמנם כתב שם שאין למחות בידי המקילים לזמן בעזרת מיקרופון ורמקול, אבל אי אפשר לצאת ידי חובת הברכה בשמיעתה בעזרת מיקרופון ורמקול:

"ועפ"י האמור, אין נכון מה שנוהגים במסיבות גדולות כסעודות נישואין וכדומה לתת למזמן רמקול (מיקרופון), כי הלא מוסכם אצל גדולי הדורות האחרונים שקול הבוקע מהרמקול אינו קול אדם כלל אלא קול מכונה חשמלית גרידא...אמנם אלו המקילים בזה משתמשים ברמקול אין לגעור בהם, כי אפשר לומר שאין דומה ברכת הזימון למגילה ושופר וקידוש וכדומה שגדרם "שומע כעונה" ממש, וחייבים לשמוע מפי בר חיובא ממש בקולו ולא קול הברה וכדו', אבל ברכת הזימון כיון שסיבת הדבר שצריך לשמוע את המזמן הוא כי כך קיבלו חז"ל עפ"י הפסוק גדלו לה' אתי וכו' שאחד יאמר לרבים לברך והם עונים, א"כ אף שאין שומעים קול פיו ממש אלא קול הברה הבוקע עכשיו מפה אדם בר חיובא החייב בזימון הקורא ואומר 'נברך וכו' נמי שפיר דמי.

לגבי מי שמברך בלשון הקודש לאדם שלא יודע את לשון הקודש ואינו מבין את תוכן הברכה, כתב בפסקי תשובות בסימן קפה' שאם המברך מבין את לשון הקודש יברך ויטעם מעט ואחרי כן יתרגם להם את הברכה.

"ואם מוציא אחרים ידי חובתן בלשון שהם מבינים (כי הם בעצמם אין יודעים עדיין לתרגם הברכה במדויק ללשונם), אך הוא עצמו מבין לשון קודש, המובחר שיברך בתחילה לעצמו בלשון קודש, ויטעום מעט, ואח"כ יתרגם הברכה להם בלשון שמבינים".

סיכום

כדי שאדם יוציא אחרים ידי חובת ברכת הנהנין, צריך שיתקיימו כמה תנאים והם: שהמברך יאכל עימהם ושהמברך מתכוון להוציאם ידי חובה, והם מתכוונים לצאת ידי חובה ומדין שומע כעונה צריך גם שישמעו את כל הברכה מפי המברך מתחילתה ועד סופה.

אם לא מתקיים אפילו אחד מתנאים אלו, אין הם יוצאים ידי חובת הברכה מהמברך. כל זה דווקא בברכות הנהנין, אבל בברכות המצוות אחד יכול לברך ולהוציא את האחרים ידי חובה גם אם אינו מקיים בעצמו, משום שלגבי ברכת המצות חל הכלל שכל ישראל ערבים זה לזה וכשחבירו אינו יוצא ידי המצווה, כאילו הוא לא יצא.

מנהג יפה הוא לענות בברכה אחר הזכרת שם ה' "ברוך הוא וברוך שמו". אבל כשרוצים לצאת ידי חובה בברכה על ידי שמיעתה מאדם אחר המברך, אין לשומעים לענות "ברוך הוא וברוך שמו", אחר הזכרת שם ה', אבל אם טעה וענה יצא בדיעבד ידי חובה. וכן אין למחות בידי מי שרגילים לענות זאת גם בברכה שיוצאים בה ידי חובה.

תהילת ה' ידבר פי – ביאור על ספר תהלים

ביאור ופירוש על ספר תהלים – עפ"י מלבי"ם ועוד

מזמור ה' בתהלים פותח בפסוק: "**למנצח אל הנחילות מזמור לדוד**" מלבי"ם מפרש שהמזמור הזה נחלק לשני חלקים. חלק א' עד פסוק ט', הוא כעין הצעה לגבי התפילה ואיך יתרגש לב המתפלל לה', וחלק ב' הוא הבקשה, מה' יתברך שיצילהו מיד שוררין (רודפיו).

את פסוקים ב' וג' ביאר מלבי"ם שתנאי התפילה השלימה הם ארבעה, כמו שכתב ר' יוסף אלבו בספר העקרים.

את פסוק ד': "**ה' בוקר תשמע קולי בוקר אערך לך ואצפה**" מבאר מלבי"ם את המילה בוקר לשתי משמעויות לגבי תפילה. א. שתיכף בבקר ישמע קולו לעזור לו, כלומר שהקב"ה נענה לתפילתו כמו שהבוקר יאיר את החושך. ב. כמו שהבוקר בא בהכרח אחר הלילה, כן תאיר אור ישועת ה' אחרי חשכת הצרה, ולכן הוא מצפה שיזרח אור ה' וישועתו.

את פסוק ה': "**כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגרך רע:** מבאר מלבי"ם שכוחות ה' יתברך הם רק לטובה: "**כי לא אל חפץ רשע אתה, העמים עובדי האלילים היו מיחסים אל האלים שלהם תעתועי רשע וכל המידות הרעות...**"

את פסוק ו': "**לא יתיצבו הוללים לנגד עיניך שנאת כל פעלי און**" מבאר מלבי"ם כהמשך להסברו לפסוק ה', שדרכו של הקב"ה הפוכה מדרכם של אלוהי העמים שהם אכזרים, והעמים מנסים לחקות אותם ולנהוג כמותם: "**לא יתיצבו הוללים לנגד עינך, כמו שהוא אצל העמים, שהוללים יתיצבו להדמות לאלהיהם, אכזרים בעלי רצח כמוהם, כי אתה שנאת כל פועלי און. ואחר שלא יגורך רע לכן** (מתקשר עם הפסוק הבא).

את פסוק ז': "**תאבד דברי כזב איש דמים ומרמה יתעב ה'**": מבאר מלבים כהמשכו של הפסוק הקודם, שהקב"ה יאבד דוברי כזב, מפני שהוא מתעב אנשי דמים ומרמה, ואילו לפי חוקות העמים אלוהי העמים אוהבים אנשי דמים ומרמה: "**תאבד דוברי כזב, כי אין מי שיסך בעדו כנגדך, כי הלא איש דמים ומרמה יתעב ה', רוצה לומר כי טבע האלהות תתעב איש דמים ומרמה. וחקות העמים שיחשבו כי האליל יאהב איש דמים ומרמה, הכל הוא ונגד טבע האלהות**".

חוכמה ודרכי חיים - ביאור משלי

ביאור ופירוש על ספר משלי – עפ"י מלבי"ם ועוד

המלבי"ם כתב שמהמשלים שבספר, האדם לומד איך להתנהג בעניינים שבין אדם לחברו ובהנהגה המדינית. בתחילת פרק א' מזהיר אב את בנו להתרחק מחברת אנשים שליליים, שיכולים לפתותו להרע בדרכי פיתוי שונים. מפני שכך הם אורחות הרשעים ללכוד את הנפתה כיונה פותה להילכד ברשתו.

פסוק כד' מבאר מלבי"ם שבפסוק זה מבארת החוכמה מדוע היא כה מפצירה בבני האדם לשוב לדרכי החוכמה, וזה מפני שכוחות נפש האדם הוכנו לקבל חקי החכמה והלב מרגיש את רוח החכמה הממלאה את בתי הנפש.

את פסוק כה': מבאר מלבי"ם שהוא ביטוי לאכזבה להתעלמות מההפצרות לשוב לדרכי החוכמה: את פסוקים כו וכז': מבאר מלבי"ם שהוא תגובת החוכמה להתעלמות, שהיא תשחק באידם ובצרתם ותלעג להם בעת פחדם:

את פסוק כח': "**אז יקראנני ולא אענה ישחרנני ולא ימצאנני**" ביאר מלבי"ם, כתוצאה בשלבים של ההתרחקות מהחוכמה – תחילה החוכמה עדיין קצת קרובה, לבני אדם שהם בגדר כסילים, שיודעים את חקי החכמה ואין שומרים אותם משום שלא גוברים על תאוותיהם, ואז ירדו לדרגת אווילים שמסתפקים בחוקי החכמה או לדרגת פתאים שאין יודעים חקי החכמה כלל: "**אז יקראנני ולא אענה, מצייר שתחלה תהיה החכמה עדיין קרובה אצלם עד שיקראו אותה, רק היא לא תענה להם ואחר כך תתרחק מאתם עד שישחררוני ולא ימצאוננני, והנה הראשון הוא בכסילים שיודעים חקי החכמה ואין שומרים אותם מפני תאותם, ואחר כך יגיעו אל ענין האווילים שמסתפקים בחוקי החכמה או למדרגת הפתאים שאין יודעים חקי החכמה כלל**".

את פסוק כט' "**תחת כי שנאו דעת ויראת ה' לא בחרו**" ביאר מלבי"ם: **תחת כי שנאו דעת, שזה מדרגת הכסילים כמו שכתוב וכסילים ישנאו דעת, שעל ידי תאותם אינם רוצים בדעת כלל, וכבר בארנו (בפסוק כ') שהגם שאין על חקי החכמה מופת הדעת, בכל זאת אפשר לבא בם לכלל דעת על ידי מוסר ויראת ה', שע"י יראת ה' יקבעו חקי החכמה בליבו וישובו להיות ברורים אצלו כדבר שראה בחוש או שהשיג ע"י מושכלות ראשונות, אבל הם יראת ה' לא בחרו, שע"י שהולכים אחר תאוותם לא יחפצו ביראת ה'.**



שאלות לגיל הרך (כיתות א' עד ג')

1. "אם על תודה יקריבנו" מי צריך להודות על ידי קרבן תודה?

א. יורדי ים שעלו ליבשה. ב. חולה שנתרפא.

ג. מי שיצא מבית הסוהר. ד. כל התשובות נכונות.

2. מי הלביש את אהרון בבגדי הכהונה?

א. הוא התלבש בעצמו. ב. בניו - אלעזר ואיתמר.

ג. כל בניו: נדב ואביהו, אלעזר ואיתמר. ד. משה רבנו.

3. כיצד למדים בפרשתנו שחקב"ה חס על כבוד האדם שחטא בשגגה?

א. כשהוא מביא קורבן כולם יוצאים מהמקדש. ב. ה' לא חס על כבודו.

ג. קורבן החטאת מוקרב היכן שמוקרב קורבן העולה. ד. א' וג' נכונות.

שאלה עפ"י פירוש הרמב"ן - כיתות ד' עד ח'

7. "וְלָבַשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים" (פרק ו') איזה בגדים הכוונה, האם זו חובה?

א. בגדים מהבית וזו חובה. ב. בגדי כהונה וזו חובה.

ג. בגדי כהונה וזו מידת דרך ארץ. ד. בגדים מהבית וזו דרך ארץ.

שאלות עפ"י רש"י ילדי כיתות ד' עד ח'

4. מדוע צריך היה משה לחטאת את המזבח?

א. על מנת לחנוך אותו. ב. להכנים בו קדושה.

ג. ללמד את אהרון ובניו את העבודה. ד. לכפר לישראל על העגל.

5. "קַח אֶת אַהֲרֹן וְאֶת בָּנָיו אִתּוֹ" (פרק ח') מה הכוונה "קח את אהרון"?

א. לקחת אותו בדברים. ב. להוליך אותו למשכן הטקס מפואר.

ג. לשאת אותו על כתפו. ד. תשובות א' וב' נכונות.

6. "אֵשׁ תָּמִיד תּוּקַד עַל הַמִּזְבֵּחַ..." (פרק ז') איזו אש ולמה שימשה?

א. אש שבמנורה ושימשה להדלקת המזבח. ב. אש משמים לקורבנות.

ג. אש המזבח ממנה הודלקה המנורה. ד. אש בצד המזבח מאירה לכהן.

שאלה עפ"י פירוש האיבן עזרא - כיתות ד' עד ח'

10. "וְאֵת כָּל הָעֵדָה הַקְהֵל אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד " (פרק ח') מי הם 'כל העדה'?

א. כל עם ישראל ללא ערב רב. ב. שבעים זקני ישראל.

ג. ראשי השבטים. ד. תשובות ב' וג' נכונות.

ברכות וה ודעות

לכל תושבי השמונאים, מודיעין ויישובי הסביבה – לקראת חג פסח נברך אתכם - יהי רצון ששוכן מרומים ישפיע עליכם שפע רב מאוצרו הטוב, ברוחניות וגשמיות ותיזכו עם כלל ישראל, לראות בקץ הגאולה השלימה.

עמותת "דעת צדקות" נותנת שירות חינמי ללימוד תורה משמעותי על ידי כעשרים ושישה אברכי כולל "ברכת אברהם" לימי אזכרה של קרוב משפחה – נא לפנות לרב שמעון בוחניק – 050-2339941